

บันทึก

เรื่อง การจดทะเบียนบุตรบุญธรรมตามกฎหมาย (มาตรา ๑๕๙๘/๒๗)
แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์)

กระทรวงการต่างประเทศได้มีหนังสือ ที่ กต.๐๖๐๕/๒๑๐๕๕ ลงวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๖๓ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาหาหรือว่า ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๙๘/๒๗ บัญญัติว่า “การรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมาย” นั้น หมายถึงการจดทะเบียนตามกฎหมายไทยเท่านั้น หรือหมายความรวมถึงการจดทะเบียนตามกฎหมายต่างประเทศด้วย โดยข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า คนไทยอายุ ๓๑ ปี ซึ่งได้เป็นบุตรบุญธรรมของชาวฝรั่งเศสโดยคำพิพากษาศาลชั้นต้นในประเทศฝรั่งเศส ได้ร้องขอให้สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงปารีสเปลี่ยนชื่อสกุลในหนังสือเดินทางไทยตามชื่อสกุลของบิดาบุญธรรม ในการพิจารณาเรื่องนี้ กระทรวงการต่างประเทศเห็นว่า การจะอนุญาตให้ผู้ขอเปลี่ยนชื่อสกุลในหนังสือเดินทางจะต้องพิจารณาก่อนว่าการรับบุตรบุญธรรมตามกฎหมายฝรั่งเศสมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายไทยหรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๓) ได้พิจารณาปัญหาดังกล่าว ประกอบกับฟังข้อเท็จจริงจากผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ (กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย) และผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครองและกรมประชาสัมพันธ์) แล้วเห็นว่า การจดทะเบียนตามกฎหมายของประเทศไทยอาจแยกได้เป็น ๒ กรณี กล่าวคือ การจดทะเบียนตามกฎหมายไทย เช่น การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมตามมาตรา ๑๕๙๘/๒๗^๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กรณีหนึ่ง และการจดทะเบียนที่กฎหมายไทยยอมรับ เช่น การสมรสตามมาตรา ๒๐^๒ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการชดกันแห่งกฎหมาย พุทธศักราช ๒๔๘๑ อีกกรณีหนึ่งสำหรับการจดทะเบียนที่กฎหมายไทยยอมรับและเป็นเรื่องเกี่ยวเนื่องกับต่างประเทศ ย่อมจะต้องเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ และตามกฎหมายว่าด้วยการชดกันแห่งกฎหมาย ซึ่งกำหนดเป็นแนวในการพิจารณาว่ายอมรับหรือไม่เพียงไรด้วย ในกรณีการรับบุตรบุญธรรม เมื่อพิจารณาจากมาตรา ๑๕๙๘/๒๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประกอบ

^๑มาตรา ๑๕๙๘/๒๗ การรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมาย

^๒มาตรา ๒๐ การสมรสซึ่งได้ทำถูกต้องตามแบบที่บัญญัติไว้ในกฎหมายแห่งประเทศที่ทำการสมรสนั้น ย่อมเป็นอันสมบูรณ์

การสมรสระหว่างคนในบังคับสยาม หรือคนในบังคับสยามกับคนต่างด้าวซึ่งได้ทำในต่างประเทศโดยถูกต้องตามแบบที่กฎหมายสยามกำหนดไว้ ย่อมเป็นอันสมบูรณ์

กับมาตรา ๓๕^๓ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พุทธศักราช ๒๔๘๑ แล้วจะเห็นว่า ประเทศไทยยอมรับเฉพาะความสมบูรณ์ในการเป็นบุตรบุญธรรมตามกฎหมายสัญชาติของบุตรบุญธรรม และ/หรือของผู้รับบุตรบุญธรรมเท่านั้น หาได้หมายความว่าหากสมบูรณ์ตามกฎหมายของคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแล้ว จะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายไทยหรืออยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายไทยไม่

นอกจากนั้นความในมาตรา ๔^๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็บัญญัติไว้ชัดว่า กฎหมายนั้นต้องใช้ในบรรดากรณีซึ่งต้องด้วยบทบัญญัติใด ๆ แห่งกฎหมายตามตัวอักษรหรือตามความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้น การนำจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นหรือกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งหรือกฎหมายทั่วไปมาใช้บังคับ จะกระทำได้อีกก็ต่อเฉพาะในกรณีที่ไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมนี้กฎหมายไทยมีทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช ๒๔๗๘ ประกอบกับกฎกระทรวงการต่างประเทศ ออกตามความในพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช ๒๔๗๘ ข้อ ๓^๕ ซึ่งเป็นบทบังคับอยู่ชัดแจ้งแล้ว ดังนั้น คำว่า “ตามกฎหมาย” ในมาตรา ๑๕๙๘/๒๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงหมายถึงกฎหมายไทย

อย่างไรก็ตาม ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏว่าบุตรบุญธรรมต้องการจะเปลี่ยนชื่อสกุลของตนโดยมิได้ประสงค์จะได้สิทธิของการเป็นบุตรบุญธรรมตามกฎหมายไทย ก็ย่อมกระทำได้โดยไม่ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งเป็นอีกกรณีหนึ่งต่างหากจากปัญหาเรื่องความสมบูรณ์ตามกฎหมายไทยสำหรับการรับบุตรบุญธรรมที่ได้กระทำไปแล้วตามแบบพิธี

^๓มาตรา ๓๕ ถ้าผู้รับบุตรบุญธรรม และบุตรบุญธรรมมีสัญชาติอันเดียวกัน การรับบุตรบุญธรรม ให้เป็นไปตามกฎหมายสัญชาติของบุคคลนั้น ๆ

ถ้าผู้รับบุตรบุญธรรม และบุตรบุญธรรมมีสัญชาติแตกต่างกัน ความสามารถและเงื่อนไขแห่งการรับบุตรบุญธรรม ให้เป็นไปตามกฎหมายสัญชาติของคู่กรณีแต่ละฝ่าย แต่ผลแห่งการรับบุตรบุญธรรมระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรม ให้เป็นไปตามกฎหมายสัญชาติของผู้รับบุตรบุญธรรม

สิทธิและหน้าที่ระหว่างบุตรบุญธรรมกับครอบครัวของตนตามกำเนิดนั้น ให้เป็นไปตามกฎหมายสัญชาติของบุตรบุญธรรม

^๔มาตรา ๔ อันกฎหมายนั้น ท่านว่าต้องใช้ในบรรดากรณีซึ่งต้องด้วยบทบัญญัติใดแห่งกฎหมายตามตัวอักษร หรือตามความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้น ๆ

เมื่อใดไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ท่านให้วินิจฉัยคดีนั้นตามคลองจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น

ถ้าและไม่มีจารีตประเพณีเช่นนั้น ท่านให้วินิจฉัยคดีอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และถ้าบทกฎหมายเช่นนั้นไม่มีด้วยซ้ำ ท่านให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป

“ข้อ ๓ คำร้องขอจดทะเบียนสมรสทำให้ตามแบบ ก.

คำร้องขอจดทะเบียนการหย่าให้ทำตามแบบ ข.

คำร้องขอจดทะเบียนการรับรองบุตรให้ทำตามแบบ ค.

คำร้องขอจดทะเบียนการรับบุตรบุญธรรมให้ทำตามแบบ ง.

คำร้องขอจดทะเบียนเลิกการรับบุตรบุญธรรมให้ทำตามแบบ จ.

ของกฎหมายต่างประเทศ

(ลงชื่อ) อมร จันทสมบุรณ์
(นายอมร จันทสมบุรณ์)
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
กรกฎาคม ๒๕๖๓